

Оленіна О. Ю., д-р мист., проф.;

Рідний О. М., доц.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

ДИЗАЙН ЕКСТЕР'ЕРУ У ФОРМУВАННІ ОБРАЗУ МІСТА

Час постійно впливає на образ міста та формування зовнішнього вигляду екстер'єрів архітектурних будівель і споруд. В основі дизайну екстер'єру лежить синтез прагматичних і художніх ідей і рішень, спрямованих на поліпшення умов існування людини в цілісній естетично вдосконаленій формі. Динамічний розвиток дизайну і його перехід в індустріальну стадію з самостійним об'єктом проектування, методологічним і проектним інструментарієм привели до значного розширення предметних кордонів. Дизайн почав виходити в просторове середовище міста, утворюючи нові види проектно-художнього синтезу.

Історія взаємодії образотворчих і пластичних мистецтв з архітектурою, так званий «синтез мистецтв», своїм корінням сягає в далеке минуле. З давніх-давен живопис і скульптура поряд з архітектурною деталлю (а часом стаючи нею) збагачували композицію фасадів, виявляючи і підкреслюючи тектоніку і пластику, ритмічний і масштабний лад споруди, вносили певний образно-тематичний настрій, особливу яскравість і барвистість. Прагнучи до загальної цілісності твору, архітектори, при цьому, відводили пластичним і образотворчим мистецтвам, як правило, провідну роль, що підпорядковувало їх архітектурі. Здібна за самою своєю природою дати перший імпульс іншим мистецтвам, архітектура грає сполучну роль і бере в більшій чи меншій мірі «функції основи художнього синтезу».

Останнім часом метод уніфікації став все більш активніше використовуватися дизайнерами та архітекторами в створенні образу міста. У теоретичній свідомості дизайнера уніфікація розглядається як один з головних органів управління відтворення предметного середовища міста та створення єдиного концепту міського простору. Вважається, що вона відіграє провідну роль щодо впровадження досягнень науково технічного прогресу, тому мета уніфікації така – об'єднання шляхом упорядкування, раціонального скорочення числа видів можливих дизайн-об'єктів і приведення їх до однаковості. Уніфікація розуміється як багатоаспектна, багаторівнева діяльність у всіх сферах людської діяльності зі своїми цілями, об'єктами і методами здійснення. Уніфікація передуює стандартизації і проводиться як в рамках робіт стандартизації, так і самостійно. Результат уніфікації сумісність, замінність, повторюваність об'єктів на основі наступності. Основний принцип уніфікації - підвищення якості образу міста при мінімумі елементів. Одним з відомих прикладів уніфікації дизайну екстер'єрів архітектурного середовища є досвід реконструкції Парижу бароном Жоржем Османом (Хаусманом). При

ньому було розроблено стандартний вигляд дизайну фасадів міста з низкою типових елементів декоративного оснащення та запропоновано проект, у якому житлові будинки в межах кварталу повинні мати одну висоту і єдині лінії, щоб утворювати єдиний архітектурний образ міста. Оскільки проект перебудови виник у час необхідної потреби ліквідації технологічних проблем промислової революції, то простим і водночас найвдалішим матеріалом для будівельного декорування фасадів став саме білий вапняк, який технологічно добувався у Франції. Завдяки його унікальним природним властивостям в м'якій обробці він був плідно використаний у будь-яких художньо-естетичних формоутвореннях декоративних екстер'єрних архітектурних елементів. Декор фасадів будинків зазвичай мав невеликий рельєф – це тяги з орнаментом, ліпний декор з гілок з листям і квітами. Якщо в загальних членуваннях фасадної площини ще користувалися класицистичною схемою, то в деталях (наличниках, фронтонах вікон, завершеннях лопаток, консолей) стало помітне спотворення з відрізненням від класичних форм в їх розмірах, пропорціях, малюнку. З'явилися мотиви, які не мали зразків в арсеналі історичних стилів, мотиви довільного малюнка. Різні фільонки, западини, виступи, тяги своїм подрібненням і нагромадженням профілів нагадували меблеві форми. Орнамент місцями перетворювався в лінійний, іноді він прорізувався в стіні. У конструкціях дешевого житла спостерігалися тенденція до мінімальної товщині стін. Фасади будинків цього типу майже повністю позбавлені декору, в них проступають конструктивні членування, білий вапняк залишається, як правило, необлицьованим, металеві прогони також іноді залишаються відкритими. Все це сучасникам здавалося далеким від архітектури, але згодом (новому етапі) було переосмислено і увійшло в систему її основних принципів формування власного образу міста. Взагалі, в основі формотворного сенсу цілісності екстер'єрів архітектурного середовища лежить орієнтація на соціально-культурні потреби людини, на його духовно-ціннісне ставлення до міського простору, що виражається в певній естетиці і відчуття гармонії. При дизайні кожного нового об'єкту міста вигідніше вирішувати його не окремо, а в певній сукупності – параметричного ряду. В основу дизайну міста кладеться єдиний тип дизайн-об'єкта. Такий підхід дозволяє представити весь міський простір в композиційному відношенні, як одне взаємопов'язане ціле, як комплекс. В першу чергу опрацьовується обраний «зразок» – еталон щодо всього міського простору. Знайдене, обов'язково характерне, композиційно-пластичне вирішення цього «зразка» переноситься на всі дизайн-об'єкти для їх об'єднання. В кінцевому рахунку, це дає не тільки композиційну спільність і стильову єдність всього міста, а й істотно полегшує і збагачує сам процес пошуку найбільш виразної в художньо-конструкторському відношенні форми кожного простору за рахунок таких естетичних характеристик екстер'єрів, як колір, форма, матеріал виготовлення архітектурних елементів.